

*Яковенко Н. В.,**старший викладач кафедри романо-германських мов
Національної академії Служби безпеки України*

СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОЛОРАТИВНИМ КОМПОНЕНТОМ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Анотація. У статті автор представив результати дослідження семантичних аспектів фразеологізмів з колоративним компонентом в англійській мові. Зазначено, що фразеологічні одиниці, які містять лексику на позначення кольору, є потужним стилістичним інструментом і важливим елементом культурної спадщини, яка уособлює народну мудрість, багатство досвіду та демонструє різноманітність засобів мовної виразності. Стаття спрямована на виявлення семантичних характеристик і внутрішніх зв'язків у фразеологізмах, які передають різні концепції через використання колірної лексики. Основою дослідження стали результати аналізу мовних корпусів. Методологічну базу становлять лексикографічний аналіз, семантичний дослідження та методи порівняльної лінгвістики. Зроблено акцент на тому, як колоративні елементи впливають на семантику фразеологізмів, їхню метафоричну насиченість і стилістичну виразність. Особливу увагу приділено взаємозв'язку між семантикою кольору та емоційно-експресивним потенціалом фразеологічних одиниць. Розглянуто культурні аспекти впливу на розуміння таких фразеологізмів, зазначено, що конотації кольорів можуть значно варіюватися залежно від культурного контексту. Це створює потребу в проведенні глибокого культурологічного аналізу для повного і точного розуміння семантичних нюансів. У підсумку дослідження підтверджує існування глибокого зв'язку між мовою, культурою та емоційною сферою. Фразеологічні одиниці з колоративним компонентом в англійській мові відображають складні процеси взаємодії між мовною творчістю та культурними впливами. Результати дослідження підкреслюють багатогранність використання кольорів у фразеології, сприяючи глибокому розумінню лінгвокультурних аспектів англійської мови. Дослідження відкриває нові перспективи для вивчення семантики, культурології та взаємодії мовної творчості з культурним контекстом, що може стати основою для подальших наукових пошуків у цій галузі.

Ключові слова: метафора, культурний контекст, фразеологічна одиниця, асоціація, варіативність, експресія.

Постановка проблеми. Фразеологізми з колоративним компонентом є важливою складовою англійської мови, оскільки вони відображають ментальність та культурні особливості народу. Колір у англійській мові відіграє значну роль у передачі емоцій, образів та асоціацій. Тому дослідження семантичних аспектів фразеологізмів із колоративним компонентом сприяє кращому розумінню їхньої структури, метафоричності та функції у комунікації. Такі фразеологізми надають мовним висловам експресивності, образності та глибини, значно впливаючи на виразність і зміст мовлення. Їхні семантичні характеристики розкривають емоційні аспекти, культурні конотації та візуальну ефективність мовних виразів.

Вивчення семантики фразеологізмів із колоративним компонентом дозволяє глибше зрозуміти структурні особливості мови та показує вплив британської культури, традицій і сприйняття кольорів на мовлення. Це допомагає усвідомити, які емоційні та комунікативні відтінки вони здатні передати в різних контекстах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фразеологія, як важлива частина лінгвістики, широко досліджувалася з теоретичної точки зору. Науковці аналізують фразеологічні одиниці через корпусні дослідження, дискурс-аналіз, вивчають їх роль у лексикографії, а також особливості фразеологічної семантики. Значна увага приділяється вивченню видів семантичних змін, структурно-семантичних і функціональних властивостей ідіом і фразеологізмів. Окрім цього, активно розвивається галузь порівняльної фразеології, що сприяє поглибленому розумінню лінгвокультурних особливостей фразеологізмів у різних мовах [1].

Останніми роками науковці зосередилися на вивченні семантичних характеристик фразеологізмів в англійській мові. Особливий інтерес викликають фразеологізми з колоративним компонентом, оскільки вони вирізняються яскравою виразністю, метафоричністю та культурним значенням. Результати цих досліджень дали змогу краще зрозуміти багатогранність семантики таких фразеологічних одиниць, їхню роль у мовній практиці та вплив на сприйняття мовлення.

Проте проблема всебічного аналізу семантичних характеристик фразеологізмів із колоративним компонентом в англійській мові залишається недостатньо вивченою. У цьому контексті опора на дослідження провідних науковців, таких як М. Домаренко, Л. Кінаш, О. Лупай, К. Палій, Ю. Плетенецька, Я. Тікан, Л. Флорйд, О. Хорош, М. Alsultan, надає теоретичну та методологічну основу для поглибленого аналізу.

Метою статті є аналіз семантичних характеристик фразеологізмів із колоративним компонентом в англійській мові, що дозволить розкрити їхню лінгвокультурну значущість та роль у комунікації.

Виклад основного матеріалу. Багатозначність кольорів у фразеологізмах часто виходить за межі простого кольорового спектра. Кольори можуть позначати властивості, характеристики або аспекти, які не завжди прямо пов'язані з їхньою природною семантикою. Ця метафоричність збагачує мовлення, робить його виразнішим і більш "кольоровим" як у прямому, так і в переносному сенсі.

Кольори, що входять до складу фразеологізмів, можуть змінювати чи доповнювати їхнє значення, надаючи емоційного або образного виміру. Той самий відтінок кольору може бути спільним для різних фразеологічних одиниць, але його тлумачення залежить від контексту. Семантика вибору

кольору розкривається через принципи метонімії та мовної асоціативності.

Детальний аналіз конотацій кольорів показує, як культурні особливості впливають на сприйняття і трактування фразеологізмів. Це підкреслює важливість урахування культурних нюансів під час вивчення семантики фразеологізмів із колоративним компонентом.

Кольори посилюють емоційний вплив висловів, додають їм глибини та змінюють їхній настрій. Кольорове сприйняття світу знаходить своє відображення в лексичній та фразеологічній системах мови. Різне ставлення до того чи іншого відтінку відображається в образних висловах, ідіомах та приказках, що існують у мові, адже вони акумулюють соціально-історичну, інтелектуальну й емоційну інформацію певного національного характеру. Фразеологізми є досить поширеним засобом вираження образності. Вони допомагають по-іншому сприймати інформацію, впливаючи на людську уяву. Специфіка структури фразеологічних одиниць із колоративним компонентом розкривається через аналіз взаємодії їхніх складових [2].

Розглянемо семантичні характеристики фразеологізмів із колоративним компонентом в англійській мові:

1. Емоційна виразність. Фразеологізми з колоративним компонентом мають високу емоційну насиченість. Кольори викликають певні емоції, настрої та асоціації, що додає певного емоційного забарвлення висловам, робить їх більш яскравими та виразними. Різні кольори асоціюються з різними почуттями, посилюючи реакцію слухачів або читачів.

Наприклад, у фразеологізмі *feel blue* («сумувати») компонент *blue* асоціюється зі смутком і передає відчуття печалі. У виразі *see red* («розлютитися») червоний колір символізує гнів або обурення, підкреслюючи інтенсивність емоцій.

Фразеологізми з колоративним компонентом демонструють мовну креативність. Мовці можуть варіювати, трансформувати й комбінувати ці вирази, створюючи нові образи та асоціації. Такі творчі маніпуляції додають гумору, жартівливості й оригінальності мовленню. Ці фразеологізми часто застосовуються у мовних іграх, комедійних ситуаціях або жартівливих репліках. Їхнє несподіване використання створює комічний ефект і робить спілкування більш цікавим та динамічним.

2. Метафоричність. Метафора визначається як перенесення значення слова на основі подібності явищ, предметів чи ознак. Особливістю кольорових метафор є участь чотирьох компонентів у їх побудові: це два об'єкти, основний і допоміжний, які співвідносяться між собою (їх називають суб'єктами метафори), і властивості кожного з них. Метафора не лише формує нові мовні конструкції, але й відображає картину світу, використовуючи відомі мовні знаки для позначення нових явищ, тобто для нового денотата використовується відомий мовний знак [3].

Кольорові символи є універсальними, але їхній символізм варіюється залежно від мови. У межах англійської мови ці символи мають специфічні конотації. Наприклад, говорячи про чесну людину, яка завжди діє морально правильно, вживають вираз *white hat* («гарний хлопець», «позитивний персонаж»); *put out the red carpet (for someone)* («вітати когось із особливими почестями, церемоніями») вживається для позначення дії людини; *green with envy* («заздрити», «ревнувати») – для опису почуттів, емоцій; *keep the bones green* («мати міцне здоров'я») – для опису здоров'я людини; *buy a white horse* («розки-

датися грошима», «марно витратити гроші») – для фінансового стану [4].

Колоративні компоненти у фразеологізмах слугують метафоричними символами, що дозволяють передавати концепції, емоції чи характеристики. Це підкреслює глибoku культурну специфіку англійських фразеологізмів, де кольори стають засобом вираження складних ідей та станів.

3. Експресивність. Фразеологізми з колоративним компонентом значно підсилюють виразність мови, додаючи висловом візуальної та емоційної інтенсивності. Вони роблять мовлення яскравішим, більш привабливим і таким, що легко запам'ятовується.

Семіотика кольору є важливим маркером у багатьох сферах людської діяльності. Її характер часто має етноспецифічні риси, що зумовлені історичними, географічними, соціальними, мовними та культурними особливостями нації. Кольорове маркування не лише візуалізує художній образ, але й допомагає актуалізувати комунікативно значущі смисли. У фразеологізмах колір виступає формотворчим чинником, що визначає стиль і сенс вислову, а також може виконувати роль «метафоричного концепту», здатного розвивати естетичні та символічні значення [5].

Наприклад, у фразеологізмі *red-hot* («розпечений», «розлючений до червоного») компонент *red* підкреслює інтенсивність гніву, люті чи роздратування. У вислові *white as a sheet* («білий як полотно») колір *white* передає блідість обличчя, викликану страхом або шоком. Фразеологізми з компонентами-колоронами використовують колір як головний засіб емоційного забарвлення. Ці приклади показують, як англійські фразеологізми стають емоційно насиченими, метафоричними та експресивними завдяки кольоровим компонентам.

4. Культурна варіативність. Різні кольори можуть мати різні конотації та асоціації залежно від культурного контексту. Фразеологізми з колоративним компонентом часто набувають унікального значення в різних культурних середовищах, що підкреслює відмінності у сприйнятті кольорів. Це вказує на важливість урахування культурних особливостей під час аналізу та тлумачення таких фразеологізмів.

Наприклад, у багатьох англомовних країнах фразеологізм *green with envy* («зелений від заздрості») асоціюється з ревнощами чи заздрістю. Водночас у деяких культурах, де зелений колір символізує щастя або гармонію, таке значення може викликати плутанину.

В англійському вислові *caught red-handed* («бути спійманим на гарячому») компонент *red* асоціюється зі злочином або кров'ю. Проте в азіатських культурах червоний часто символізує щастя або удачу, що може змінювати семантику вислову. У фразеологізмі *yellow-bellied* («боягузливий, лякливий») колір *yellow* має негативну конотацію, що виражає слабкість чи боягузтво. Водночас у східних культурах жовтий може символізувати благородство, радість або сонце.

Ці приклади демонструють, як культурна варіативність впливає на розуміння фразеологізмів з колоративним компонентом. Різне сприйняття кольорів у різних культурах формує різні асоціації, що визначає їхнє використання та тлумачення.

5. Переносне значення. Фразеологізми з колороназвою часто мають переносне значення, яке виходить за межі прямої асоціації з кольором. Наприклад, червоний – це колір крові, і в цьому контексті фразеологізм *see red* («розлютитися») має

переносне значення, що українською перекладається як «очі налилися кров'ю».

Цікаво, що фразеологізми з компонентом *red* можуть здаватися синонімами, але насправді мають різну емоційну тональність або описують різні людські стани. Наприклад, фразеологізм-порівняння *as red as a poppy* («зашарівся, як маків цвіт») описує сором або збентеження; *as red as a beetroot* («червоний від сорому») також вказує на збентеження, але може передавати сильніше емоційне забарвлення; *as red as a lobster* («червоний, як рак») часто використовується для опису шкіри, що почервоніла від спеки чи сонця; *as red as a turkey-cock* («червоний, як індик») підкреслює гнів або обурення; *as red as fire* («вогняно-червоний») акцентує інтенсивність червоного кольору; *as red as blood* («червоний, як кров») асоціюється з драматизмом або сильним почуттям [6]. Ці вислови демонструють, як фразеологізми з кольорами створюють багатий емоційний спектр, допомагаючи передати різні стани, настрої та характеристики.

6. Культурна символіка. Символіка кольорів має свої особливості в різних мовах, адже фразеологічні одиниці з колорнімами слугують засобом репрезентації зв'язку кольорів із культурно закріпленими емоційно-психологічними станами. Вони відображають своєрідний «концепт світобачення» певного народу [5].

Наприклад, колір *green* («зелений») у багатьох культурах асоціюється з природою, відновленням и гармонією. В англійських фразеологізмах він найчастіше символізує молодість, свіжість, свободу та природу. Цей колір зазвичай має позитивну конотацію, передаючи поняття доброти, умиротворення, дозволу чи свободи дій. Такі асоціації безпосередньо впливають на сприйняття фразеологізмів та їхню внутрішню семантику.

Різні культури формують власні системи колірної символіки, які можуть суттєво відрізнятися або навіть бути протилежними. Це впливає на тлумачення фразеологізмів. Такі вислови не лише втілюють знання й уявлення певного народу, але й відображають його культурні цінності та вірування.

Розглянемо кілька прикладів: фразеологізм *black sheep of the family* («паршива вівця») позначає людину, яка псує репутацію своєї родини чи спільноти. У багатьох культурах *black sheep* символізує відчуження або відмінність. Однак у деяких культурах чорний колір може асоціюватися з силою, гідністю чи елегантністю, що здатне змінювати семантичний відтінок цього вислову.

Фразеологізм *golden opportunity* («золота нагода») означає рідкісну можливість, яка має велику цінність. У цьому випадку *gold* («золото») асоціюється з чимось цінним, важливим і значущим. Проте в інших культурах золото може мати інші символічні конотації, наприклад, багатство або корупцію, що також може впливати на інтерпретацію вислову.

Ці приклади демонструють, як культурна символіка кольорів визначає значення та сприйняття фразеологізмів. Різні асоціації та символічні значення кольорів у різних культурах формують відмінні інтерпретації та використання фразеологічних виразів, що відображають унікальність кожного мовного середовища.

7. Мовна образність. Кольорові компоненти значно підвищують образність фразеологізмів, додаючи тексту візуальну виразність і здатність передавати складні ідеї або стани в одному словосполученні.

Чорний колір у багатьох мовах викликає асоціації з нечистою силою, дияволом або пеклом, що знайшло відображення у таких висловах, як *as black as hell* («чорний, як пекло»), *as black as the devil's heart* («чорний, як серце диявола») чи *as black as the devil's hind foot* («чорний, як нога диявола»). Це також простежується в прислів'ях: *The devil is not so black as he is painted* («Не такий страшний чорт, як його малюють») і *To paint the devil blacker than he is* («Згущувати фарби»). Крім того, часто використовуються образи чорних птахів – ворони чи крука – як символи чогось зловісного: *black as a crow*, *black as a raven* або *black as a crow's / raven's wing* [7].

Такі семантичні характеристики підкреслюють значення фразеологізмів з кольоровими компонентами в англійській мові, демонструючи їхню роль у виразності, мовній культурі та ефективності візуальних асоціацій.

Фразеологізми, які включають кольорові компоненти, є потужним засобом створення яскравих образів і атмосфери в літературних творах. Вони додають тексту глибину й емоційну насиченість, роблячи художній вислів виразнішим та зворушливішим. У поезії такі фразеологізми відкривають нові можливості для гри слів, асоціацій та образів. Вони не лише збагачують мову, але й підсилюють її ритмічні й звукові відтінки, підкреслюючи поетичну природу тексту.

У публічних виступах фразеологізми з кольоровими компонентами допомагають акцентувати увагу на ключових ідеях, підкреслювати емоційність висловлювань і забезпечувати їхню запам'ятовуваність. Вони сприяють залученню аудиторії, надаючи промові виразності й переконливості. Такі фразеологізми активно використовуються в англійських медіатекстах, які набувають все більшої популярності завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Вони роблять текст яскравішим і привабливішим, допомагаючи висловити думки та емоції в обмеженому просторі, наприклад, у соціальних мережах чи заголовках новин [8].

Висновки. Отже, фразеологізми з колоративним компонентом відіграють ключову роль у формуванні виразності, метафоричності та культурної специфіки мови. Вони демонструють багатогранність сприйняття кольору в різних культурах, слугуючи засобом передачі емоцій, настроїв та асоціацій. При цьому значення кольорів може суттєво змінюватися залежно від культурного контексту: те, що сприймається як позитивне в одній культурі, може мати негативний відтінок в іншій. Це накладає певні обмеження на взаєморозуміння між носіями різних мов, але водночас відкриває цікаві перспективи для міжкультурних досліджень.

Результати роботи підкреслюють важливість подальшого вивчення фразеологізмів з компонентом-колоронімом, що дозволить глибше розкрити їхні семантичні та лінгвокультурні особливості. Такі дослідження можуть стати цінним внеском у розвиток фразеології, лінгвістики та культурології. Крім того, матеріали цієї статті можуть знайти практичне застосування у викладанні та вивченні англійської мови, особливо у контексті міжкультурної комунікації.

Література:

1. Кравцова І. І. Фразеологізми в сучасній англійській мові: визначення, підходи, класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2016. № 20 (2). С. 29–32.

2. Alsultan M. Colour idioms: phraseological units with the colour designation component. *QALAAI ZANIST JOURNAL*, 2020. № 5 (4). P. 820–836.
3. Флойд Л. Лінгвоментальна специфіка непрямих назв кольорів (на матеріалі іспанської, англійської, української, російської мов): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15. Одеса, 2014. 21 с.
4. Палій К. В., Домаренко М. В., Лупай О. Ю. Колоративи у фразеології та пареміях англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка*. Дрогобич: Гельветика, 2022. № 56. Т. 4. С. 199–206.
5. Плетенецька Ю. М. Функціонування референтів білого та чорного кольору в індивідуальній картині світу Ч. Дікенса та їх україномовна репрезентація. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. № 9 (3). С. 94–99.
6. Хорош О. Фразеологізми з компонентом-колоронімом red та white як засіб характеристики людини. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2020, № 30. Т. 3. С. 152–156.
7. Кінаш Л. Я. Семантичні групи фразеологізмів із колірним компонентом. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна*. 2013. № 37. С. 136–139.
8. Тікан Я. Функціонування фразеологічних одиниць з колористичним компонентом в англомовних медіатекстах. *Advanced Linguistics*. 2020. № 5. P. 33–40.

Yakovenko N. Semantic characteristics of phraseological units with a colour component in the English language

Summary. In the article the author presents the results of the study of semantic aspects of phraseological units with colour components in the English language. It is noted that phraseological units containing colour-related vocabulary

are a powerful stylistic tool and an important element of cultural heritage that embodies folk wisdom, richness of experience and demonstrates a variety of expressive means. The article is aimed at identifying semantic characteristics and internal relations in phraseological units that convey different concepts through the use of colour vocabulary. The study is based on the results of the analysis of language corpora. The methodological basis is lexicographic analysis, semantic research and methods of comparative linguistics. The emphasis is placed on how colour elements influence the semantics of phraseological units, their metaphorical richness and stylistic expressiveness. Particular attention is paid to the relationship between the semantics of colour and the emotional and expressive potential of phraseological units. The author considers the cultural aspects of influence on the understanding of such phraseological units and notes that the connotations of colours can vary significantly depending on the cultural context. This creates the need for an in-depth cultural analysis for a complete and accurate understanding of semantic nuances. The study confirms the existence of a deep connection between language, culture and the emotional sphere. Phraseological units with a colourful component in English reflect the complex processes of interaction between linguistic creativity and cultural influences. The results of the study emphasise the versatility of the use of colours in phraseology, contributing to a deeper understanding of the linguistic and cultural aspects of the English language. The study opens up new perspectives for the study of semantics, cultural studies and the interaction of linguistic creativity with cultural context, which can become the basis for further research in this area.

Key words: metaphor, cultural context, phraseological unit, association, variation, expression.